

INDIP

DE SÒFOCLES

ADAPTACIÓ I DIRECCIÓ
JAUME POLICARPO

PROPOSTA DE
BAMBALINA
TEATRE PRACTICABLE

DOSSIER
PEDAGÒGIC

Í N D E X

1. Introducció	3
2. Abans d'anar al teatre	4
2.1. Quina obra veurem	5
2.2. Quina companyia fa la representació	6
2.3. Claus de lectura: personatge central, la ironia i temes que planteja Èdip	7
3. Després d'anar al teatre	10
3.1. El teatre Grec i la regla de les tres unitats	10
3.2. Els personatges d'Èdip	12
3.3. L'espai en Èdip	13
3.4. La catarsi en el teatre	14
3.5. Conexions amb nosaltres i el nostre temps	15

S'ha elaborat aquesta guia pedagògica sobre la base de la proposta teatral que Bambalina planteja.

D'aquesta manera, volem que l'alumn@ aconseguisca un major nivell de comprensió de l'espectacle i, al mateix temps, que això siga el motiu per a desenvolupar altres activitats plenament escolars, i per a implicar l'alumn@ en el mitjà teatral. Creiem que les fitxes són solament una proposta per a introduir el teatre a l'escola. Però cada docent podrà modificar-les segons les necessitats, circumstàncies, etc. dels xics i xiques als qui van dirigides.

Els objectius que pretenem aconseguir amb les activitats que us proposem són els següents:

- > **Conèixer el text d'Èdip d'una manera experiencial, a través de l'assistència a la representació.**
- > **Potenciar la concentració, l'atenció i l'observació durant la representació.**
- > **Entendre el mitjà teatral, el funcionament de les companyies i la fitxa artística d'una proposta teatral.**
- > **Convidar a la reflexió sobre la representació teatral a la qual hem assistit, sobre la proposta que s'ha fet d'Èdip en aquesta peça teatral a través dels diferents elements que en ella intervenen.**
- > **Entendre el moment històric de l'autor i la seua creació mitjançant els continguts i referències de l'obra.**

ABANS D'ANAR AL TEATRE

El fet de fer un treball previ que prepare l'assistència a la representació potenciarà les expectatives, l'atenció i el respecte pel treball artístic de l'alumnat.

En la mesura en què els animeu a plantejar-se preguntes i a formular hipòtesis sobre el que veuran, escoltar o sentir, els vostres alumnes estaran més motivats i augmentarà el seu nivell de comprensió.

Després de provocar una bona motivació, us adonareu que mostren una actitud més positiva de cara a l'espectacle. No obstant això, se'ls haurà de recordar que guarden un comportament adequat, mantinguen l'atenció i respecten l'espai i el treball de l'actor.

Es tracta d'aconseguir que els alumnes sàpien on van i què veuran i que això siga un estímul per a entendre i gaudir de l'espectacle, així com ensenyar-los a gaudir d'una manera activa en un muntatge teatral.

ACTIVITAT

Reflexiona sobre el temps real en el teatre, i la presència dels actors en directe en oposició al temps no real i la no presència dels actors que es dona al cinema.

Per a introduir a l'alumnat quina obra veurem, podem comentar el que passa abans de l'obra, és a dir la història del naixement i abandonament d'Èdip quan era un nadó:

Poc abans que Laios i Iocasta es casessin, l'oracle de Delfos els va profetar que el fill que tingueren esdevindria l'assassí del seu pare i l'espòs de la seva mare. Laios va tenir por i, quan va nàixer Èdip, va encarregar a un dels seus súbdits que el matés, però aquesta persona no va complir l'ordre de matar Èdip. Solament va lligar-li els peus al nadó i el va penjar, mitjançant una corretja, a un arbre (bo i desobeint la lleialtat al rei Laios per l'horror que li produïa l'ordre que li havien donat).

Per allí va passar Forbas, un pastor dels ramats del rei de Corint, que va sentir els grans laments i el plor del nadó. El va recollir i el va lliurar, per tal que el cuidara, a Pòlib. L'esposa de Pòlib, Mèrope, es va mostrar encantada amb el nen i el va cuidar amb afecte a casa seva. Ella li va donar el nom d'*Èdip* (que significa «el dels peus inflats»).

FITXA ARTÍSTICA

És interessant introduir-los el món del teatre, i el funcionament de les companyies. Comentar amb ells les diferents funcions en una obra de teatre: actor, director, escenògraf, il·luminador, vestuarista.

Per a això ens pot ser útil la fitxa artística d'*Èdip* de Bambalina:

ADAPTACIÓ I DIRECCIÓ
Jaume Policarpo

INTÈRPRETS
Jorge Valle
Àgueda Llorca
Pau Gregori

DISSENY D'IL·LUMINACIÓ
Mingo Albir

DISSENY I CONSTRUCCIÓ DE TITELLES
Miguel Ángel Camacho

DISSENY GRÀFIC I DISSENY DE TITELLES
Jaume Marco

DISSENY D'ESCENOGRAFIA
Jaume Policarpo

CONSTRUCCIÓ D'ESCENOGRAFIA
Miguel Ángel Camacho

VESTUARI
Adame

FOTOGRAFIA
Vicente A. Jiménez

VÍDEO
Sergio Serrano

PRODUCCIÓ I DISTRIBUCIÓ
Ruth Atienza
Marisol Limiñana

QUINA COMPANYIA FA LA REPRESENTACIÓ

A més, podem mostrar als alumn@s la pàgina web de la companyia (www.bambalina.es) i veure les fotos de diferents representacions al llarg dels anys. Podem observar en la trajectòria de Bambalina el treball constant sobre el titella, i la relació amb l'actor que el manipula. Per això, si alguna cosa caracteritza i diferencia la proposta que veurem sobre Èdip que ha realitzat Bambalina és la seua representació amb titelles i actors, integrant al treball dels interpres el joc d'animació dels personatges convertits en figures.

bambalina **TEATRE PRACTICABLE**

ACTIVITATS

Quina diferència hi ha entre representar una obra amb actors o amb titelles?

Reflexiona sobre el que permet el titella que no permet l'actor, i viceversa.

Observa en la representació les diferents relacions que es donen entre l'actor i els titelles, per a comentar-les després en classe.

CLAUS DE LECTURA: PERSONATGE CENTRAL, LA IRONIA I TEMES QUE PLANTEJA ÈDIP

Observa a la representació els següents elements claus que t'ajudaran a comprendre millor el text de Sòfocles:

- Èdip és el personatge central d'un conjunt de poemes escrits a l'època arcaica de Grècia que conformen el Cicle Tebà i suposen l'origen del mite.
- Èdip és un heroi tràgic perquè salva el seu poble de la calamitat per mitjà de la seua pròpia destrucció. La seua heroïcitat es reflecteix en la seua recerca quasi obsessiva de la veritat, malgrat la por a descobrir, a la fi, la terrible mentida sobre la seua identitat.
- És un personatge just, pietós i intel·ligent que sempre es mostra íntegre davant les perverses calamitats que els deus li fan passar.
- Els temes centrals de la tragèdia són la creença en el destí fatal, la prevalença de la veritat puri-

ficadora front la falsa felicitat que acompanya la ignorància, la recerca i el reconeixement de la pròpia identitat i la ceguesa: la metafòrica i la real.

- La ironia està contínuament en boca de tots els personatges, que desconeixen el vertader significat de les seues paraules o les interpreten erròniament. Enfront se situa el públic que coneix el sentit vertader de tot el que es diu. Quasi tots el diàlegs admeten una doble lectura.
- En començar l'obra, Tebes demana ajuda a Èdip quan ell és l'origen de tots els seus mals i Èdip demana l'intercessió d'Apol·lo quan és este déu el principal responsable dels seus mals. Es tracta d'un inici ple d'esperança per als personatges però també ple de presagis obscurs per al públic que coneixia la història. És una mostra més de l'ús de la ironia tràgica per Sòfocles.

CLAUS DE LECTURA: PERSONATGE CENTRAL, LA IRONIA I TEMES QUE PLANTEJA ÈDIP

ACTIVITATS

Algunes qüestions per al debat:

¿Si algú es salta certes normes de la naturalesa, encara que siga sense saber-ho ha de ser castigat?

¿És millor conèixer la veritat encara que ens pugui destruir, o mantenir-se en la ignorància i ser feliç?

¿Continua vigent el tabú de les relacions entre mares i fills 2500 anys després?

DESPRÉS D'ANAR AL TEATRE

3.1

EL TEATRE GREC I LA REGLA DE LES TRES UNITATS

ARISTÒTIL VA PARLAR DE LA REGLA DE LES TRES UNITATS AL TEATRE, UN CONCEPTE QUE SERÀ IMPORTANTÍSSIM EN TOT EL TEATRE POSTERIOR, TANT PER A RESPECTAR-LO, COM PER ANAR EN CONTRA D'ESTE CONCEPTE. COMENTAREM A CONTINUACIÓ DE QUÈ ES TRACTA.

Era preceptiu que els escriptors tràgics grecs respectaren la regla de les tres unitats (acció, temps, espai).

L'unitat d'acció es fonamenta en l'ús d'una estructura clara i comporta que tota l'obra desenvolupe un únic tema. L'assumpte és el descobriment de la culpa d'Èdip i el seu càstig posterior. Presenta problemes humans: la fatalitat del destí i la impossibilitat de poder canviar-lo. El personatge reconeix la seua culpa i assumeix la propia identitat. Tot el que ocorre al llarg de l'obra condueix a un final tràgic carregat de dolor i culpa.

La unitat de temps establia que l'acció de l'obra havia de transcórrer al llarg d'un dia com a màxim i en Èdip Rei s'acompleix este condicionant.

La unitat de lloc impedia la multiplicitat d'espais escènics. Tot ocorre en un mateix lloc determinat des del principi, en este cas, l'entrada al palau d'Èdip.

EL TEATRE GREC I LA REGLA
DE LES TRES UNITATS

ACTIVITAT

Podem investigar per grups de treball com va nèixer el teatre a Grècia i biografia i obra de Sòfocles, i fer exposicions en classe sobre allò investigat.

ACTIVITATS

Com has pogut observar, tres actors representen tots els personatges de l'obra de Sòfocles. Què és el que més t'ha agradat del treball dels actors? Per què?

Quins personatges apareixen en la representació?

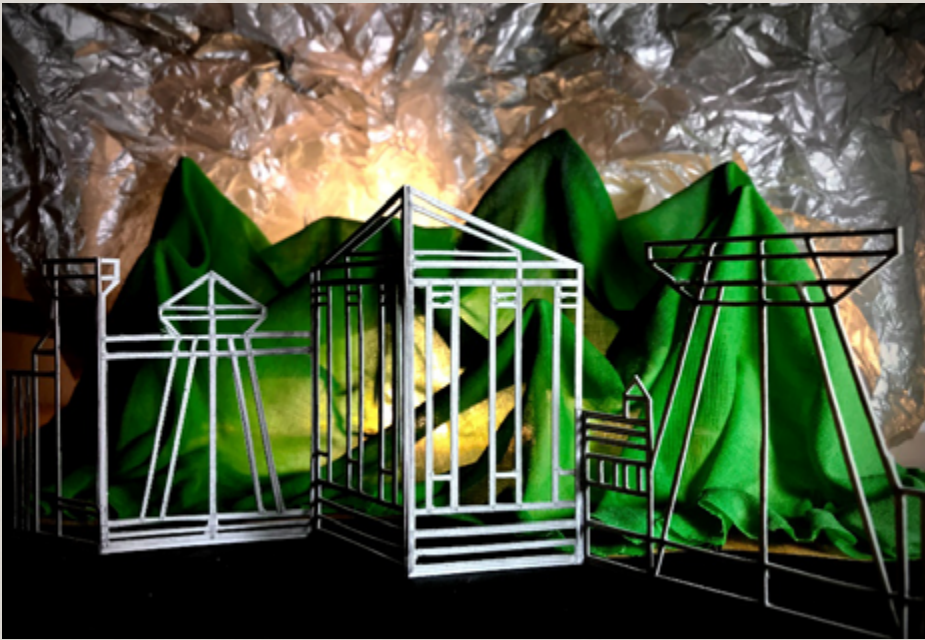
Quina relació té amb ells l'actor-titellaire?

Quins elements han treballat els actors per a caracteritzar cada personatge?

Quins moments destacaries?
Quins t'han sorprés?

Quin és el teu personatge favorit? Per què?

Jaume Policarpo ha dissenyat l'espai escènic de l'obra que has vist. Mireu el dibuix que va fer Jaume com a primer disseny d'escenografia, i la primera maqueta:

ACTIVITATS

Quins és l'espai escènic principal on es desenvolupa l'obra de Sòfocles?

Quina és la proposta d'espai escènic en aquesta obra?

Què permet l'espai escènic dissenyat per Jaume Policarpo?

Quines idees o imatges et suggereix aquest espai escènic?

Segons Aristòtil, la catarsi és la capacitat del teatre per a fer sentir a l'espectador les seues pròpies passions, en veure-les projectades en els personatges de l'obra. Involucrant-se en la trama, el públic pot experimentar aquestes passions juntament amb els personatges, però sense por de patir els seus vertaders efectes. De manera que, després de presenciar l'obra teatral, s'entendrà millor a si mateix i tot això sense veure's obligat a abandonar el seu espai de confort. Es tracta d'una idea interessantíssima que ja formava part de la substància de la tragèdia grega 400 anys a. de C. Es tracta d'un tema apassionant, el desenvolupament del qual ens pot permetre comprendre molt millor el sentit contemporani de l'art i de la música.

ACTIVITATS

Reflexiona sobre el treball de direcció en la proposta d'Èdip: quins elements, personatges, temes o moments de l'obra creus que el director ha volgut destacar?

T'has sentit identificat amb algun moment de l'obra? Per què?

CONEXIONS AMB NOSALTRES
I EL NOSTRE TEMPS

- En la teoria psicoanalítica desenvolupada per Sigmund Freud, es denomina complex d'Èdip a la suposada atracció sexual que sent el nen de 3 a 6 anys cap al progenitor del sexe oposat i al sentiment de culpa que li genera l'animadversió cap a l'altre progenitor. S'ha generalitzat tant a la cultura occidental esta concepció que a l'inconscient col·lectiu es barregen idees extremes del mite per Freud que res tenen a veure amb la tragèdia de Sòfocles.
- La novel·la policíaca o d'intriga també li deu molt a l'estructura argumental d'esta obra. De fet se sol fer referència com el primer antecedent d'este gènere literari. Es tracta d'una investigació plena de suspens, proves, interrogatoris continus i conjectures per acabar desvetllat-se tota la veritat.

Estes són algunes de les característiques que defineixen la novel·la negra, i totes elles són ben fàcils d'assimilar a l'obra de Sòfocles. La novel·la negra gira al voltant de la solució d'un misteri, l'argument sol ser molt violent i la divisió dels personatges entre bons i dolents es difumina. Els protagonistes són individus derrotats i en decadència a la recerca de la veritat...

- Una de les adaptacions més famoses de l'obra d'Èdip dels últims temps és la realitzada per Pier Paolo Pasolini en 1987. És una obra mestra del cinema i una oportunitat única per reflexionar al voltant de la creació artística contemporània vinculada a les obres d'autors clàssics. Esta pel·lícula està disponible al youtube i la seua visió pot obrir molts camps d'anàlisi i discussió.

Bambalina Teatre Practicable

Doctor Sanchis Bergón, 20-izq.
46008 València (Spain)
Tel/Fax (+34) 96 391 13 73
info@bambalina.es

bambalina.es